

dient; so genannt nach einem, mit dem einfachsten und am weitesten verbreiteten unter diesen Suffixen gebildeten, Nomen von einer überaus häufig gebrauchten Wurzel der allgemeinsten Bedeutung, P. 3, 1, 93. 4, 67. 6, 1, 74. 7, 2, 8. 11. 3, 33. 8, 4, 29. Vop. 26, 1. 11, 7. 24, 5. — b) ein mit einem solchen Suffix gebildetes Nomen: अथापि भाषिकेभ्यो धातुभ्यो नैगमाः कृता भाष्यन्ते Nir. 2, 2. 1, 14. कृतं कुर्यान्न तद्धितम् Pār. Grh. 1, 17. Gobh. 2, 8, 15. कृदाध्यातयोश्चोदात्तः VS. Pār. 6, 4. 1, 27. 5, 30. P. 1, 1, 39. 2, 46. 2, 1, 32. 6, 2, 50. 139. Vop. 5, 26. AK. 3, 6, 8, 45. Vgl. कृत्प als Bez. eines Suffixes.

कृतं (partic. praet. pass. von 1. कर्) 1) adj. a) gemacht, gethan, ausgeführt: कृता कृतः सुकृतः कर्तुर्भिर्भूत RV. 7, 62, 1. चमसां चतुरः कृतान् 1, 161, 4. एनः 3, 7, 10. ब्रह्म 7, 61, 6. AV. 5, 20, 8. Çat. Br. 4, 6, 8, 17. — b) zubereitet, zugerüstet, aufgestellt; bereit, geneigt zu Etwas: कृविः RV. 7, 11, 4. इन्द्रः स दामिने कृतं श्रोत्रैष्ठः स मेदै कृतः 8, 82, 8. सुदंसां गृभे कृता 10, 3. कामिने कृतो अग्निर्गर्भकर्म 6, 49, 8. कृव्या मानुषाणामिन्द्रा कृतानि 1, 128, 7. कृते योनौ वपतेर्बोत्रम् 10, 101, 3. AV. 10, 8, 26. Çat. Br. 6, 2, 2, 27. — c) erworben, vorhanden: कृतस्य कार्यस्य चेह स्फातिं समावह AV. 3, 24, 5. — d) zweckmässig: इतरं तु कृततरम् Çat. Br. 4, 6, 9, 11. — Aus der nachvedischen Literatur heben wir hier nur einige Eigenthümlichkeiten des partic. hervor und verweisen im Uebrigen auf den Artikel 1. कर् und auf die weiter unten folgenden comp. mit कृत. — e) am Ende eines comp. in Verbindung mit श्रेणि u. s. w., welche als Prädicate aufzufassen sind (zu Etwas gemacht, in Etwas verwandelt), P. 2, 1, 59. अश्रेणयः श्रेणयः कृताः = श्रेणिकृताः; पूगकृताः Sch. भेषजकृत Kānd. Up. 7, 8. विषकृत R. 2, 98, 4. अन्नमानकृतः क्रोधः 4, 34, 31. — f) am Ende eines comp. in Verbindung mit dem obj., also in verstellter Ordnung: ब्रह्माञ्जलिकृत = कृतब्रह्माञ्जलि M. 2, 70. Kullūka verweist auf den gaṇa अह्निताभ्यादि zu P. 2, 2, 37. Ueber den Accent eines solchen comp. s. P. 6, 2, 170. — g) gut gethan, recht, gut: कृतमेवं भविष्यति so wird es gut gethan sein, so werden wir unser Ziel erreichen MBh. 1, 1615. कृतमित्यब्रवीत्सीता gut so v. a. ich danke, ich nehme es als geschehen an (als Erwiderung auf ein Anerbieten) R. 3, 3, 16. कृतमित्युक्त्वा so recht 30, 17. Anders ist कृतम् aufzufassen in der folgenden Stelle: कृतमित्यब्रवीद्वा पूजा वाक्येन मे तया Viçv. 2, 15. Hier ist कृतम् als praed. mit पूजा zu verbinden; vgl. Böhtlingk zu d. St. — h) कृतम् (nom. neutr.) mit सह oder mit einem blossen instr. abgethan damit d. i. dessen bedarfes nicht, genug des AK. 3, 4, 44, 79. H. 1527. an. 2, 163. Med. t. 11. कृतं मम नरव्याघ्र सह सैन्येन ich bedarf nicht des Heeres R. 3, 42, 41. अथ वा कृतं संदेहेन Çik. 11, 11. 33, 13. कृतं परिक्षेपेन 29, 23, v. l. Vikr. 79, 8. कृतं गिरा Ragh. 11, 41. — 2) m. N. pr. a) eines der Viçve Devāḥ MBh. 13, 4356. — b) eines Sohnes von Vasudeva Bhāg. P. 9, 24, 45. — c) eines Sohnes des Saṁnati (Saṁnatimant) und Schülers von Hiraṇjanābha Hariv. 1080. VP. 433. Vgl. कृतिन्. — d) eines Sohnes des Kṛtaratha und Vaters des Vibudha VP. 390. — e) eines Sohnes des Ġaja und Vaters des Harjavana Bhāg. P. 9, 17, 17. — f) eines Sohnes des Kṛjavana und Vaters des Uparikara (vgl. कृतक, कृतयज्ञ, कृतिन्, कृमि) Vāju-P. in VP. 433, N. 56. — 3) n. a) That, Werk, Handlung: प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा कृतानि प्र नूतना मधवा या चकार

RV. 7, 98, 5. 6, 1. 2, 11, 6. सुकृता कृतेन AV. 6, 124, 1. Çvetāçv. Up. 5, 7. न ह्यदेवं कृतं किंचिन्नराणामिह विद्यते N. 13, 18. बुध्येतैव च तत्कृतम् sein Thun und Treiben M. 7, 197. Ġaim. 1, 3, 32. — b) Wohlthat: यज्ञ कृतं न वेत्ति und der eine (empfangene) Wohlthat nicht kennt d. i. undankbar ist Pañkat. 1, 472. Vgl. कृतज्ञ, कृतघ्न. — c) Folge, Frucht H. an. — d) Zweck Vop. 1, 2. — e) Einsatz im Spiel; Preis oder Beute eines Kampfes: प्रतिद्वि दधत् आ कृतानि RV. 10, 34, 6. अविं वृका यथा मथेत्वा मयामि ते कृतम् AV. 7, 30, 5. 2. 4, 38, 1. कृतं न श्रद्धा वि चिन्वति देवेन RV. 10, 43, 5. 42, 9. स प्रैः सनिता कृतम् 8, 19, 10. भैरे कृतं वि चिन्वाम 9, 97, 58. 5, 60, 1. 1, 100, 9. 132, 1. 10, 102, 2. — f) Name desjenigen Würfels oder derjenigen Würfelseite, welche mit vier Augen bezeichnet ist, VS. 30, 18. TS. 4, 3, 3, 1. Çat. Br. 13, 3, 2, 1. Kātj. Çr. 15, 7, 18. Kānd. Up. 4, 1, 4. नानान्तिपति गाण्डीवं न कृतं दापरं न च। स्वलतो निशितान्वाणांस्तीक्ष्णान्तिपति गाण्डिवम् ॥ MBh. 4, 1578. Nach Mahidh. zu VS. 10, 28 collect. Bez. der vier Würfel im Gegens. zum fünften, dem Kali. Vgl. कलि, त्रेता, दापर. — g) N. des ersten Jaga oder goldenen Weltalters AK. 3, 4, 3, 25. 44, 79. Trik. 1, 1, 112. H. an. Med. Ait. Br. 7, 15 (vgl. u. कलि). Umfasst mit der Morgen- und Abenddämmerung 4800 (4000 + 400 + 400) Jahre der Götter (1,728,000 Jahre der Menschen) M. 1, 69. MBh. 3, 12826. Hariv. 511. 11304. VP. 23. Bhāg. P. 3, 11, 18. fgg. चतुष्पात्सकलो धर्मः सत्यं चैव कृते युगे। नाधर्मेणागमः कश्चिन्मनुष्यान्प्रतिवर्तते ॥ M. 1, 81. श्रेणागाः सर्वसिद्धार्थाश्चतुर्वर्षशतायुषः। कृते 83. 9, 301. 302. MBh. 3, 150. 11234. fgg. 13, 1037. Hariv. 11217. R. 6, 11, 17. Es hätte schon bei कलि bemerkt werden müssen, dass M. MBh. und Hariv. schlechtweg von Jahren sprechen und dass erst die Erklärer zu M. 1, 69 und die Purāṇa daraus Jahre der Götter machen. Wir könnten hiernach annehmen, dass nach einer älteren Vorstellung die vier Jaga mit der Morgen- und Abenddämmerung resp. 4800, 3600, 2400 und 1200 menschliche Jahre umfasst hätten. Bei einer solchen Reduction würde aber ein Jaga der Götter, welches den vier Jaga der Menschen (12000 Jahre) gleichgesetzt wird, nur 33 1/3 Jahre der Götter (1 Jahr oder 360 Tage der Menschen = Tag und Nacht der Götter) ausmachen, was einiges Befremden erregen müsste. Vgl. कृतयुग, सत्ययुग. — कृते und कृतेन s. besonders.

कृतक (von कृत) Up. 2, 38. 1) adj. zubereitet, künstlich bereitet, künstlich hervorgebracht, künstlich Nir. 5, 11. यद्यत्कृतकं तदनित्यम् Z. d. d. m. G. 7, 307, N. 3. शब्दस्य कृतकत्वम् 290, N. 2. पाक्यं विडं च कृतके द्रव्यम् AK. 2, 9, 42 (wo die Erklärer das Wort als n. und als Synonym von पाक्य und विड künstlich zubereitetes Salz auffassen). कोटिशश्च सुवर्णं च तेषामकृतकं तथा। वीथीकृतममेयात्मा प्राक्षिणीत् ॥ MBh. 1, 7364. कृतकः पुत्रः = कृत्रिमः पुत्रः ein künstlicher d. i. adoptirter Sohn 13, 2630. fg. Megh. 73. erkünstelt, verstellt, sich verstellend, falsch: एतेन विधिना कृत्रिमः कृतकेन MBh. 4, 60. अकृतकविधि (यौवन) Ragh. 18, 51. कृतकवचन Pañkat. 188, 5. 199, 1. 11. सकृतकोपम् Çik. Ch. 19, 14. कृतकैर्दत्तैः MBh. 2, 158. 15, 63. आर्यद्रव्यसमाचारं चरत् कृतके पथि 13, 2607. कृतकम् adv. verstellter Weise Çik. 9, 83. — 2) m. N. pr. eines Sohnes von Vasudeva VP. 439. Bhāg. P. 9, 24, 47. von Kṛjavana (vgl. कृत, कृतयज्ञ, कृतिन्, कृमि) VP. 435. — Vgl. कृत्रिम.